Eduskunta
Ympäristövaliokunta
27.10.2017

Asiantuntijalausunto
Leena Kristeri

Asia: Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (20.10.2017)

ASIANTUNTIJALAUSUNTO EHDOTUKSESTA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI VALTAKUNNALLISISTA ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEISTA

Ympäristöministeriö on valmistellut luonnoksen valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (VAT) koskevaksi valtioneuvoston päätökseksi. Esitys on rakenteeltaan onnistunut. VATien päällekkäisyys substanssilainsäädännön kanssa on lähestulkoon saatu poistettua, ohjausvaikutusta on täsmennetty huomattavasti, tavoitteilla on pyritty vaikuttamaan erityisesti valtakunnallisesti merkittäviin asioihin ja kuntien itsemääräämisvaltaa on selvennetty ja lisätty. Yleis- ja erityistavoitteista luopuminen on kannatettava ratkaisu. VATien sisäiset ristiriidat ovat esityksestä pääosin poistuneet. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman tavoite on tehdä Suomesta biotalouden edelläkävijä. Biotalouden tavoitteet onkin lisätty VATeihin uutena asiana, vaikkakaan niille ei ole annettu riittävää painoarvoa taustateksteissä. VATien taloudellisia vaikutuksia ei myöskään ole arvioitu.

MTK haluaa kiinnittää ympäristövaliokunnan huomion kolmeen seikkaan:

1. **Alueiden käyttö on kansallista päätöksentekoa**

Tavoitteiden lähtökohtana on esitetty erityisesti Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet ja sopimukset, jotka on yksityiskohtaisesti lueteltu ehdotuksessa. Esityksessä todetaan, että alueidenkäyttöä koskeva päätöksenteko on kuitenkin kansallista ja siihen vaikuttaa vahvasti kansallinen tavoitteenasettelu, mutta näitä kansallisia tavoitteita ei ole edes luettelomaisesti esitetty.

MTK esittää, että VATeissa tuodaan esille kansalliset tavoitteemme, jotka nekin ovat pääsääntöisesti valtioneuvoston periaatepäätöksiä. Esimerkkejä kansallisista strategioista, jotka vaikuttavat tavoiteasetantaan ovat mm. Manner-Suomen maaseudunkehittämisohjelma 2014-2020, Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma, Biotaloustrategia (2014), Biodiversiteettistrategia 2012-2020, Kansallinen metsästrategia 2025 ja Ilmasto- ja energiastrategia (2016). Kansainvälisistä velvoitteista riittäisi toteamus, että kyseiset velvoitteet on toimeenpantu kotimaisen lainsäädännön, strategioitten ja ohjelmien kautta.

2. **Suurten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen vahvistaminen**

Suurten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tavoite on lisätty ehdotukseen lausuntokierroksen jälkeen. Tavoitetta ei ollut yhteistyöryhmän yksimielisessä esitysluonnoksessa. Kuntien vastuun lisäämisen kannalta tavoitteen poisto on perusteltua. Tiivistäminen ja eheyttäminen eivät nykyisissä VATeissa ole ottaneet huomioon koko Suomen näkökulmaa erilaisista alueista. Tämä taas on johtanut siihen, että myös maaseutumaisilla alueilla on tarpeettomasti ajateltu yhdyskuntarakenteen tiivistämistä. Kasvavan väestönpaineen alueilla tiivistäminen on yhä jatkossakin tarpeen. Näiden kuntien kaavoitustoimi on kehittynyttä, eikä VATien muutos tältä osin vähennä kuntien mahdollisuuksia vastata kasvupaineen vaatimuksiin. Koska alueidenkäytön näkökulmasta pinta-alalla mitattuna eheyttämistä kaipaavat alueet ovat marginaaliset, on perusteltua, ettei eheyttäminen ole valtakunnan näkökulmasta tavoitteissa mukana.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

MTK esittää suurten kaupunkiseutujen eheyttämisen tavoitteen poistettavaksi VATeista. Mikäli eheyttäminen halutaan säilyttää VATeissa, esittää MTK, että eheytettävät alueet määritellään täsmällisemmin. Tarkoitetaanko suurilla kaupunkiseuduilla esimerkiksi 10 suurinta kaupunkia, vai esimerkiksi C21-kaupunkiryhmää? Nykyisten VATien aikana on voitu ajatella, että alue 15-20 km etäisyydellä Seinäjoelta voidaan tulkita eheyttämisen tarpeessa olevaksi kaupunkiseuduksi. Onko tämä valtakunnallinen tavoite? Meillä on myös kaupunkiseutuja, joiden ominaispiirteenä on suuret metsä- ja maaseutualueet asutuskeskittymien välissä, kuten esimerkiksi Mikkeli. Tarkoitetaanko kaupunkiseudulla tätä koko kokonaisuutta? MTK toivoo, että valiokunta kiinnittää huomiota tämän tavoitteen sanamuotoihin. Onko valtakunnallinen tavoitetila pitää koko Suomi asuttuna vaiko ei? Tällainen kirjaus kuuluisi myös VATien tasolle.

3. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

Tavoitteiksi esitetään ekologisten yhteyksien säilymistä, viheralueverkoston jatkuvuutta sekä merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden säilymistä. MTK katsoo, että viimeksi mainittu tavoite on edellytys ensiksi mainittujen pyrkimysten toteuttamiseksi ja siten kestävästi hoidettujen ja käytettyjen maa- ja metsätalousalueiden huomioiminen alueidenkäytössä on olennaista myös alueiden välisten yhteyksien turvaamiseksi. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole pyritty esittämään, että viljely- ja metsäalueet voisivat toimia ekologisina yhteyksinä. Alueiden säilymisen osalta on esitetty ainoastaan, että alueita ei pirstota tarpeettomasti muulla alueidenkäytöllä. Tarkoittaako alueiden tarpeeton pirstominen tiestön, sähkölinjojen, maakaasuputkien tai hajarakentamisen välttämistä, vai onko pirstominen ensisijaisesti uusien taajama-alueiden suunnittelua?

Esityksestä jää määrittelemättä, mitä ekologiset yhteydet ja viheralueverkosto ovat. Suomi ei ole luonut omaa määritelmää vihreälle infrastruktuurille. Toistaiseksi käytännöt kaavoissa ovat olleet vaihtelevia. Edellä mainituista strategioista erityisesti Biodiversiteettistrategia, Biotalousstrategia sekä Kansallinen metsästrategia pyrkivät turvaamaan monimuotoisuuden säilymisen ja ekosysteemien toimintaedellytykset. MTK pitää valitettavana, että ehdotetut VATit antavat vaikutelman, että metsätalouden tavoitteet ovat irrallisia monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämisen ja ekologisten yhteyksien säilymisen tavoitteista , kun nämä ovat nimenomaan osa suomalaisen kestävän metsätalouden tavoitteita. **MTK esittää, että VATeihin kirjataan selkeästi, että maa- ja metsätalousalueet edustavat vihreää infrastruktuuria ja että alueiden pirstominen tarkoittaa uusien taajama-alueiden ja valtaväylien suunnittelua.**

Virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyys on jo turvattu maankäyttö- ja rakennuslaissa. Uusilla VATeilla ei ole tarkoitus antaa substanssilainsäädännön kanssa päällekkäisiä tavoitteita. Mikäli tällä tavoitteella on tarkoitus laajentaa virkistysalueiden suunnittelua taajamien läheisyydestä laajemmaksi, MTK haluaa muistuttaa, että metsäalueet ovat käytettävissä jokamiehenoikeudella virkistykseen, eikä näitä alueita tarvitse rajata erikseen. Mikäli viheralueverkostoa halutaan paikallisesti suunnitella, tulisi kuntien hankkia alueet ylläpidettäviksi, eikä kaavoituksella esittää alueita, joilla jokamiehenoikeudet turvaavat virkistyskäytön. **MTK esittää, että virkistykseen liittyvä tavoite poistetaan esityksestä, koska se on päällekkäinen substanssilainsäädännön kanssa.**

Tavoitteiden yleispiirteisyys antaa maakuntaliitoille ja kunnille enemmän itsenäistä päätäntävaltaa alueidensa suunnitteluun. MTK on huolissaan alueiden käytön suunnittelun suhteesta omaisuuden suojaan, jos nyt annettavat tavoitetilat ovat sanamuodoiltaan kovin epämääräisiä ja metsien käytöllä asetettavat tavoitteet ovat tulkittavissa ristiriitaisiksi keskenään.

Leena Kristeri
Maankäyttöasiantuntija, lakimies
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6), 00101 Helsinki
puh. 020 413 2390
leena.kristeri@mtk.fi
www.mtk.fi
www.kasvutarinoita.fi

MTK
100 VUOTTA KASVUA
#mtk100
#kasvutarinoita